Změny v legislativě ochrany včel

Na konci loňského roku byly novelizovány dva hlavní předpisy vymezující podmínky ochrany včel při používání přípravků na ochranu rostlin v České republice. Jde o zákon č. 326/ 2004 Sb. a vyhlášku č. 327/2012 Sb. Vzhledem k tomu, že se blíží období, ve kterém se každoročně v zemědělské praxi otráví nejvíce včel, je vhodné připomenout si nejpodstatnější změny ve výše uvedené legislativě.

Předpisy pro ochranu včel

Zákon č. 326/ 2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů (dále zákon) – novela č. 299/2017 nabyla účinnosti 1. 12. 2017.

Vyhláška č. 327/2012 Sb., o ochraně včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů při použití přípravků na ochranu rostlin (dále vyhláška) – novela č. 428/2017 nabyla účinnosti 26. 12. 2017.

Změny v legislativě

▪ Oznámení aplikace přípravku zvlášť nebezpečného pro včely (ZNV)) a přípravku nebezpečného pro včely (NV) dotčeným chovatelům včel – § 51 odst. 1 písm. a) a odst. 2 písm. a) zákona

Oproti původnímu znění zákona byl změněn způsob zjišťování stanovišť včelstev umístěných v dosahu alespoň 5 km od hranice pozemku, na kterém má být provedena aplikace. Tyto údaje musí profesionální uživatel přípravků na ochranu rostlin nově zjišťovat prostřednictvím evidence hospodářství podle objektů určených k chovu evidovaných zvířat, nikoliv prostřednictvím příslušných obecních úřadů. Podle informací uvedených na webových stránkách Českomoravské společnosti chovatelů, a. s., Hradištko pod Medníkem, bude možné nalézt údaje o stanovištích včelstev od 1. 3. 2018 v Evidenci půdy LPIS. Povinnost minimálně 48 hodin před provedením aplikace oznámit dotčeným chovatelům včel aplikaci ZNV nebo NV zůstala profesionálnímu uživateli zachována, zrušena však byla povinnost oznámit jí též místně příslušným obecním úřadům.

Na konci loňského roku byly novelizovány dva hlavní předpisy vymezující podmínky ochrany včel při používání přípravků na ochranu rostlin Foto Luboš Pomichálek

▪ Náležitosti oznámení aplikace NV a ZNV chovatelům včel

Byl zrušen § 10 vyhlášky, který přesně vymezoval, jaké náležitosti musí obsahovat oznámení aplikace přípravku NV, ZNV a směsí dotčeným chovatelům včel. Pro splnění oznamovací povinnosti lze využít jako vzor údaje uvedené v § 9 vyhlášky týkající se aplikace rodenticidů.

Nově bude možné nalézt údaje o stanovištích včel v evidenci půdy podle LPIS Foto Luboš Pomichálek

▪ Oznamovací povinnost chovatelů včel – § 51 odst. 5 zákona

Včelařům odpadla povinnost do konce února příslušného roku oznámit místně příslušným obecním úřadům údaje o umístění stanovišť včelstev. Musí je však oznámit každoročně v termínu do 15. září podle plemenářského zákona Českomoravské společnosti chovatelů, a. s., Hradištko pod Medníkem (§ 80 vyhlášky č. 136/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti označování zvířat a jejich evidence a evidence hospodářství a osob stanovených plemenářským zákonem).

▪ Omezení při setí namořeného osiva – § 5 vyhlášky

V posledních letech se především v zahraničí vyskytla řada případů, kdy nastala otrava včel poté, co při setí osiva secími stroji (obzvláště pneumatickými) došlo k odrolení insekticidního mořidla a jeho následnému úletu na vedlejší pozemek s porostem navštěvovaným včelami. Ustanovení § 5 vyhlášky týkající se zabránění úletu při aplikaci ZNV nebo NV tak bylo rozšířeno i na výsev osiva anebo sázení sadby ošetřených ZNV nebo NV.

▪ Aplikace NV – § 4 vyhlášky

Povinnost aplikovat NV na porost navštěvovaný včelami až po ukončení denního letu včel nejpozději do dvacáté třetí hodiny příslušného dne zůstala zachována. Oproti původnímu znění vyhlášky je v textu ustanovení navíc jednoznačně vymezeno, kdy je denní let považován za ukončený. Uživatel přípravku tak již není odkázán na mnohdy subjektivní posouzení vlastní nebo jiné osoby: „Denní let včel je ukončen hodinu po západu slunce. Před ukončením denního letu včel smí být přípravek nebezpečný pro včely aplikován na porost navštěvovaný včelami pouze poté, kdy teplota vzduchu klesne a zůstane pod 12 °C.

▪ Časový rozestup mezi dvěma aplikacemi – § 5a vyhlášky

Jedná se o nové ustanovení ve vyhlášce, které upřesňuje pravidla použití NV, ZNV a směsí: „Je-li aplikován přípravek, směs přípravků nebo směs přípravku s pomocným prostředkem nebo hnojivem, musí být mezi dvěma aplikacemi dodržen minimální interval dvanáct hodin; tím nejsou dotčena ustanovení § 3, 4 a 5 odst. 1. Minimální interval dvanáct hodin mezi dvěma aplikacemi nemusí být dodržen, je-li aplikován pouze přípravek, který podle rozhodnutí o jeho povolení není označen jako nebezpečný nebo zvlášť nebezpečný pro včely."

Povinnost aplikovat přípravek nebezpečný pro včely na porost navštěvovaný včelami až po ukončení jejich denního letu nejpozději do dvacáté třetí hodiny zůstala zachována. Oproti původnímu znění vyhlášky je navíc jednoznačně vymezeno, kdy je denní let považován za ukončený Foto Luboš Pomichálek

Aplikace ZNV, NV nebo směsí přípravků navzájem či směsi přípravku s hnojivem nebo pomocným prostředkem vždy představuje zvýšené riziko otrav včel. Proto byla opatření při používání výše uvedených přípravků a směsí ještě více zpřísněna.

▪ Odběr vzorků – § 14 vyhlášky

Ustanovení § 14 bylo doplněno o rozdělení kompetencí při odběru vzorků a o podmínky uchovávání a doručení vzorků před rozborem.

Vzorek uhynulých včel odebírá inspektor krajské veterinární správy a vzorek rostlin z ošetřeného porostu odebírá inspektor Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského (ÚKZÚZ).

Byl zrušen limit doručení vzorků k analýze do 72 hodin po aplikaci.

Vzorky musí být do doby, než budou dopraveny k analýze, uchovány při teplotě –18 °C a nižší.

▪ Zvýšení sazby pokuty – § 79g odst. 1 písm. o) zákona

Pokud je při aplikaci přípravků postupováno v rozporu s požadavky na ochranu vod, včel, zvěře, vodních organismů a dalších necílových organismů včetně rostlin, lze za tento přestupek uložit právnické nebo podnikající fyzické osobě pokutu až do výše 4 000 000 Kč (původně 1 000 000 Kč).

Ostatní ustanovení zákona a vyhlášky nedoznala, co se týče ochrany včel, větších změn.

Ing. Tomáš Chrbolka
ÚKZÚZ, Havlíčkův Brod

Nové možnosti ...

(Dokončení ze str. 37)

V případě setí v dubnu už bývá struktura porostu ječmene horší.

Uvolňování dusíku z půdy ovlivňuje mnoho okolností. Důležité je, aby se včas rozložila organická hmota. Jinak vynikající předplodina pro jarní ječmen – cukrovka – při pozdních sklizních působí problémy. Jednak se devastuje pole při sklizni za mokra, jednak se opožďuje rozklad zaoraného chrástu. Dusík se pak uvolňuje později. Jako nejlepší předplodinu pro jarní ječmen vidí Ing. Váňová brambory, které půdu kvalitně nakypří. V tuzemsku se jich ale pěstuje málo.

Výnosy ječmene z velké části ovlivňuje celkový vláhový režim. Výskyt chorob a škůdců je potřeba eliminovat ošetřením porostů v časných růstových fázích. Důležité je, aby porosty ječmene v počátečních fázích vývoje nezežloutly.

Proti polehnutí je třeba jarní ječmen ošetřovat nejméně dvakrát ve správných fázích. Při dvojí aplikaci růstových regulátorů se nejdříve ošetřuje pro posílení kořenů a odnoží. V případě jednoho zásahu se často aplikují regulátory růstu až na zkrácení posledního internodia. Lepší je ale porosty proti polehnutí ošetřovat dříve. Ing. Váňová podotkla, že vliv ročníku nemůžeme ovlivnit, ale jinak je potřeba vše dělat pečlivě.

Z hlediska výrobních typů je pro ječmen velmi vhodný řepařský. Problémy ale vyvstávají při již zmíněné pozdní sklizni cukrové řepy. V bramborářském výrobním typu se při sušším a teplejším počasí většinou daří dosahovat vysokých výnosů.

Zajistit dostatečnou hustotu

V Ivanovicích na Hané v roce 2017 panovalo za vegetace sucho, což se podepsalo i na výnosech jarního ječmene. Pokus s ječmenem proběhl na odrůdě Bojos při různém zpracování půdy po předplodině cukrovce, před kterou na poli rostla kukuřice. Zrno ječmene vykazovalo vysoký obsah dusíkatých látek a výnosy se držely na nízké úrovni. V roce 2016 se výnosy jarního ječmene v Ivanovicích pohybovaly na vysoké úrovni.

V pokusech v Kroměříži se jarnímu ječmenu v roce 2017 dařilo poměrně dobře, výnosy se pohybovaly kolem devíti tun na hektar. Jedna silná bouřky v květnu přinesla 40 mm srážek, a to zachránilo úrodu.

Výměra jarního ječmene v tuzemsku meziročně vzrostla Foto Hana Honsová

Problém pro ječmen představuje předplodina kukuřice kvůli nerozloženým posklizňovým zbytkům. Z hlediska mineralizace dusíku záleží na rychlosti rozkladu organické hmoty předplodiny.

V oblasti Českomoravské vrchoviny je důležité zajistit dostatečnou hustotu porostů jarního ječmene mezi 700 až 900 klasy na metr čtvereční. Za tímto účelem se musí zvýšit výsevky na 4 až 4,5 milionu klíčivých obilek na hektar. Velmi důležitou roli při utváření výnosu hrají odnože vyššího řádu.

Na Vysočině mohou vyvstávat problémy i po pozdě sklizené obilní předplodině, kdy mají pěstitelé kratší dobu na zpracování slámy. K nejlepším předplodinám v této oblasti patří brambory, kmín a řepka.

Odrůdy s novinkami

Na semináři se pěstitelé také seznámili s několika odrůdami jarního ječmene včetně novinek. Jak uvedl Ing. Stanislav Doležal z firmy Limagrain Central Europe Cereals, s. r. o., nová odrůda Overture dosahuje výborné kvality při vysokých výnosech. Tato novinka s velkým zrnem a dobrým zdravotním stavem je určena na výrobu evropských piv.

Od roku 2014 je u nás nejpěstovanější odrůdou jarního ječmene Bojos. Odrůda je vhodná pro česká ležácká piva. Tato odrůda dobře prospívá i v tvrdších podmínkách. Pro výrobu českých piv je určena také odrůda Laudis 550, druhá u nás nejrozšířenější. Trvale žádanou odrůdou s výbornou sladařskou jakostí je Malz, který z hlediska pěstování zaujímá třetí místo v ČR. V roce 2018 Plzeňský Prazdroj vykupuje především odrůdy Bojos, Laudis, Malz a Francin a také novinky Overture a Manta.

Pro česká piva je určena novinka LG Monus s vysokým podílem předního zrna a nadprůměrným extraktem. Odrůda s dobrým zdravotním stavem má vysokou hmotnost tisíce semen. Druhá novinka Ovation představuje vysoce výnosnou krmnou odrůdu, která dobře reaguje na intenzivní pěstování. V Kroměříži tato odrůda poskytla přes jedenáct tun na hektar.

Také firma Saaten-Union CZ, s. r. o., přichází s novou odrůdou jarního ječmene. Podle sdělení Ing. Adama Čáslavy je nová odrůda sladovnického ječmene Manta určena pro výrobu českých piv. Tato odrůda s dobrým zdravotním stavem odolná proti poléhání vyhovuje všem stanoveným parametrům.

Jak uvedl Ing. Ondřej Veškrna, Ph.D., z firmy Selgen, a. s., odrůda ječmene pro česká piva Francin hodně odnožuje a je odolná vůči poléhání. V nabídce mají také odrůdu sladovnického ječmene Sebastian pro evropská piva. Výkonná silně odnožující krmná odrůda jarního ječmene Solist odolná vůči chorobám je vhodná i do ekologického zemědělství.

Ing. Hana Honsová, Ph.D.
Česká zemědělská univerzita v Praze